मधीयते शौनकाः खिनि । पुरुषांशकर्मिणा प्रोक्ता-ध्येतृषु ।

पौरुषेय पु० पुरुषस्य वधादि "पुरुषाद्वधविकारसमूहतेन कृतेषु" पा० ठञ् । पुरुषस्य १वधे २विकारे ३समूहे ४तेन कृते च ।

पौरेय त्रि० पुरस्यादूरदेशादि सख्या० ठञ् । नगरसमीपादौ

पौरोगव पु० पुरोऽग्रे पाचयन्वस्तुषु गौर्नेतृ यस्य पुरोगुः ततः स्वार्थे प्रज्ञा० अण् । पाकशास्त्राध्यक्षे अमरः ।

पौरोहित त्रि० पुरोहितस्य धर्म्यम् महिषयाः अण् । पुरोहितस्य धर्म्ये । [कर्मभेदे आश्व०श्रौ०२।१८।६ ।

पौर्णदर्व न० पूर्णया दर्व्या निष्पाद्यं कर्म अण् । वैदिके

पौर्णमास पु० पौर्णमास्यां भवः सन्निवेशः अण् । १पौर्णमासीविहिते याने "दर्शपौर्णमासाभ्यां यजेत" श्रुतिः स च द्विविधः यावज्जीवकालिकः पञ्चदशीप्रतिपत्सन्निकाले कर्त्तव्यश्च । तत्कालादिविधानं कात्या० श्रौ० २।१ कण्डिकादौ द्रष्टव्यम् । पूर्णोमासश्चन्द्रमासस्येयम् अण् पूर्णो मासो यस्यां वर्त्तते "पूर्णमासादण् वक्तव्यः" वा० अण् वा । २शुक्लपक्षीयपञ्चदशकलाक्रियायां तदुपलक्षितकालरूपायां वा ३तिथौ स्त्री ३तदुत्तरप्रतिपदि च "द्वे ह वै पौर्णमास्यौ पूर्वा उत्तरा च तत्र पञ्चदशी पूर्वा प्रतिपदुत्तरा" इति श्रुतेः तत्र पञ्चदशी सख्या प्रतिपद्गौणी इत्यर्थः ।

पौर्णमासिक त्रि० पूर्णमास्यां भवः कालाट् ठञ् । पौर्णमासभवे यागादौ वा० यत् । पौर्णमास्य तत्रार्थे ।

पौर्णमी स्त्री पूर्णतया चन्द्रो-मीयतेऽत्र मा--आधारे घञर्थे क स्वार्थे अण् ङीप् । पूर्णिमातिथौ त्रिका० । [१।१७८

पौर्त्तिक त्रि० पूर्त्तये साधु ठक् । पूर्त्तसाधने कर्मणि मनु०

पौर्य्य पुंस्त्री०पुरस्यापत्यं कुर्वा०ण्य । पुरनामकस्य नृपस्यापत्ये

पौर्वनगरेय त्रि० पूर्वनगर्यां भवः नद्या०ढक् । पूर्वनगरीभवे

पौर्वपदिक त्रि० पूर्वपदं गृह्णाति ठञ् । पूर्वपदग्राहके ।

पौर्वातिथ पु० गोत्रप्रवर्त्तिभेदे आश्व० श्रौ० १२।१४।१।

पौर्वापर्य्य न० पूर्वापरयोर्भावः ष्यञ् । पूर्वापरत्वे ।

पौर्वाह्ण(र्ह्णिक)ह्ण त्रि० पूर्वाह्णे भवः यत् अञ् ठञ् वा पूर्वाह्णभवे । [च । पूर्वाह्णेतन तत्रार्थे त्रि० ।

पौर्वाह्णिक त्रि० पूर्वाह्णे भवः ठञ् । पूर्वाह्णभवे पक्षे अ० ठट्

पौर्विक त्रि० पूर्वस्मिन् काले भवः ठञ् । पूर्वकालभवे स्त्रियां ङीप् । "जातिं स्मरति पौर्विकीम्" मनुः ४।१४८ ।

पौलस्त्य पुंस्त्री० पुलस्त्यस्यापत्यं गर्गा०यञ् । पुलस्त्यस्यापत्ये १कुबेरे २रावणादौ च मेदि० । स्त्रियां ङीप् यलोपः । पौलस्ती सूर्पनखायाम् । [विकारे ।

पौलाक त्रि० पुलाकस्य विकारः पलाशा० अञ् । पुलाक-

पौलि पु०पुल--इन् वा० इञ्च । १ऐषहस्ते आरब्धपक्वान्ने कलायादौ अमरः । स्वार्थे क । तत्रार्थे हेमच० ।

पौलुषि पु० पुलुषवंशजे सत्यवत्ते ऋषिभेदे शत०ब्रा०१०।६।१।१

पौलोमी स्त्री पुलोम्नोऽपत्यम् अण् अनोलोपः । पुलोमजायां शच्यां हेमच० ।

पौष पु० पुष्येण युक्ता पौर्णमासी पुष्य-अण् यलोपः ङीप् पौषी वा यत्र मासे अर्द्धमासे वर्षे वा पुनरण् । १पुष्यनक्षत्रयुक्तपौर्णमासीयुक्ते १मासे २पक्षे ३जैवे वर्षभेदे कार्त्तिकशब्दे १६४६पृ० द्रष्टव्यम् । "मीनादिस्थो रविर्यैषामारम्भः प्रथमक्षणे" इत्यादिरीत्या धनुःस्थरव्यारब्धः शुक्लप्रतिपदादिदर्शान्तात्मको लक्ष्यचान्द्रपौषः लग्नपक्षादिपौर्णमास्यन्तः गौणः पौषः, धनूराशिस्थरविकः सौरः पौष इति भेदः तेनान्यत्र भक्तिः ।

पौष्कर न०पुष्करस्याकारोऽस्त्यस्य मूले प्रज्ञा०अण् । १पुष्करमूले राजनि० पुष्करस्येदम् अण् । २पुष्करसम्बन्धिनि त्रि० विष्णोः पद्मतया प्रादुर्भावयुते ३पाद्मे कल्पे पु० ।

पौष्करमूल न०स्वार्थे अण् । पुष्करमूले सुगन्धिद्रव्यभेदे भरतः

पौष्करिणी स्त्री पुष्कराणां समूहः अण् स्वार्थे अण् वा ततोऽस्त्यर्थे इनि ङीप् । पुष्करिण्यां शब्दच० ।

पौष्करेयक न० पुष्करे जातादि कत्या० ढकञ् । पुष्करे जातादौ स्त्रियां ङीप् ।

पौष्कल त्रि० पुष्कलेन निर्वृत्तम् सङ्ख्या० अण् । १पुष्कलनिर्वृत्ते २सामभेदे न० "उष्णिहि शर्फं कक्षुभि पौष्कलम्" सामवं०भा०धृता श्रुतिः "तत्र गीतं पवस्व मधुमत्तम" इति प्रगाथे (उत्तरा० १प्र०१६) तस्मिन् पूर्वा कक्षुप् उत्तरा पङ्क्तिः । तत्र (कक्षुभि) पौष्कलं साम । (तत्र) जह्नु० १प्र-१६ दर्शितम् ।

पौष्कलावत पु० दिवोदासधन्वन्तरिं प्रति आयुर्वेदज्ञानार्थं प्रश्नकारके सुश्रुतसंहाध्यायिभेदे सुश्रुते १।१अ० द्रष्टव्यम् ।

पौष्कलेयक त्रि० पुष्कले जातादि कत्या०ढकञ् । पुष्कले-जातादौ स्त्रियां ङीप् ।

पौष्टिक त्रि० पुष्ट्यै हितम् ठक् । पुष्टिसाधने कर्मभेदे "पुष्टिर्धनजनादीनां वृद्धिरित्यभिधीयते । तद्धेतुभूतं यत् कर्म पौष्टिकं तदिहोच्यते" स्मृतिदुर्गभञ्जनः ।

पौष्टी स्त्री पुरोर्नृपस्य स्त्रीभेदे भा० आ० ९४ अ० ।